

RAPORT Z KONFERENCJI
Power Ring 2010. Regionalny rynek energii Europy Środkowo-Wschodniej

Miejsce debaty: **Ministerstwo Gospodarki w Warszawie**

Termin: **20 grudnia 2010 r.**

Organizator: **Społeczna Rada Narodowego Programu Redukcji Emisji**

Partner logistyczny: **Procesy Inwestycyjne Sp. z o.o.**

Uczestnicy konferencji:

- Waldemar Pawlak, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Gospodarki
- Michał Kleiber, Wiceprzewodniczący Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji
- Tomasz Dąbrowski, Dyrektor Departamentu Energetyki, Ministerstwo Gospodarki
- Bartłomiej Gurba, Dyrekcja Generalna ds. Energii, Komisja Europejska
- Gunnar Lundberg, Przewodniczący Komitetu ds. Rynków Energii Elektrycznej EURELECTRIC, Wiceprezes ds. Regulacji Vattenfall
- Grzegorz Onichimowski, Prezes Zarządu, TGE
- Paweł Olejarnik, Starszy Analityk ds. Energetycznych, Międzynarodowa Agencja Energetyczna
- Jerzy Niewodniczański, Przewodniczący Grupy Roboczej ds. Bezpieczeństwa i Paliw, Społeczna Rada Narodowego Programu Redukcji Emisji
- Krzysztof Żmijewski, Sekretarz Generalny Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji
- Ireneusz Filarski, EdF Polska
- Piotr Piela, Partner, Dyrektor Grupy Energetycznej, Ernst&Young
- Robert Paprocki, Zastępca Dyrektora Departamentu Zarządzania Systemem, PSE Operator, Przewodniczący grupy Skoordinowana praca systemów, RGCE ENTSO-E (dawniej UCTE)

- Konrad Purchała, Doradca Zarządu PSE Operator, Komitet Rynku ENTSO-E
- Zygmunt Maciejewski, Przewodniczący Grupy Roboczej ds. Sieci, Społeczna Rada Narodowego Programu Redukcji Emisji
- Janusz Moroz, Członek Zarządu ds. Handlu, RWE Polska
- Andrzej Sikora, Prezes Instytutu Studiów Energetycznych
- Ireneusz Łazor, Prezes Zarządu IRGiT, Wiceprezes Zarządu, TGE
- Bernard Błaszczyk, Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Środowiska
- Zbigniew Kamieński, Wicedyrektor Departamentu Rozwoju Gospodarki, Ministerstwo Gospodarki
- Marek Woszczyk, Wiceprezes Urzędu Regulacji Energetyki
- Artur Lorkowski, Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Ekonomicznej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- Andrzej Szymański, Prezes Zarządu, Landis+Gyr
- Grzegorz Wiśniewski, Prezes Instytutu Energetyki Odnawialnej
- Tomasz Karaś, Dyrektor Departamentu Strategii, PGNiG
- Mikko Syrjänen, Dyrektor Działu Doradztwa, Wärtsilä Corporation
- Paweł Lech, Kierownik Działu Rozwiązań i Projektów Teleinformatycznych, Polkomtel
- Leszek Drogosz, Dyrektor Biura Infrastruktury Urzędu m.st. Warszawy
- Przemysław Zaleski, Wiceprezes ds. Handlowych, Enea-Operator, Wiceprzewodniczący Grupy Roboczej ds. Energetyczno – Technologicznych dla Źródeł Systemowych SRNP
- Piotr Bonisławski, Associate Director, Kreab&Gavin Anderson
- Marek Kulesa, Dyrektor Biura, Towarzystwo Obrotu Energią
- Maciej Stańczuk, Prezes Zarządu, WestLB Bank Polska

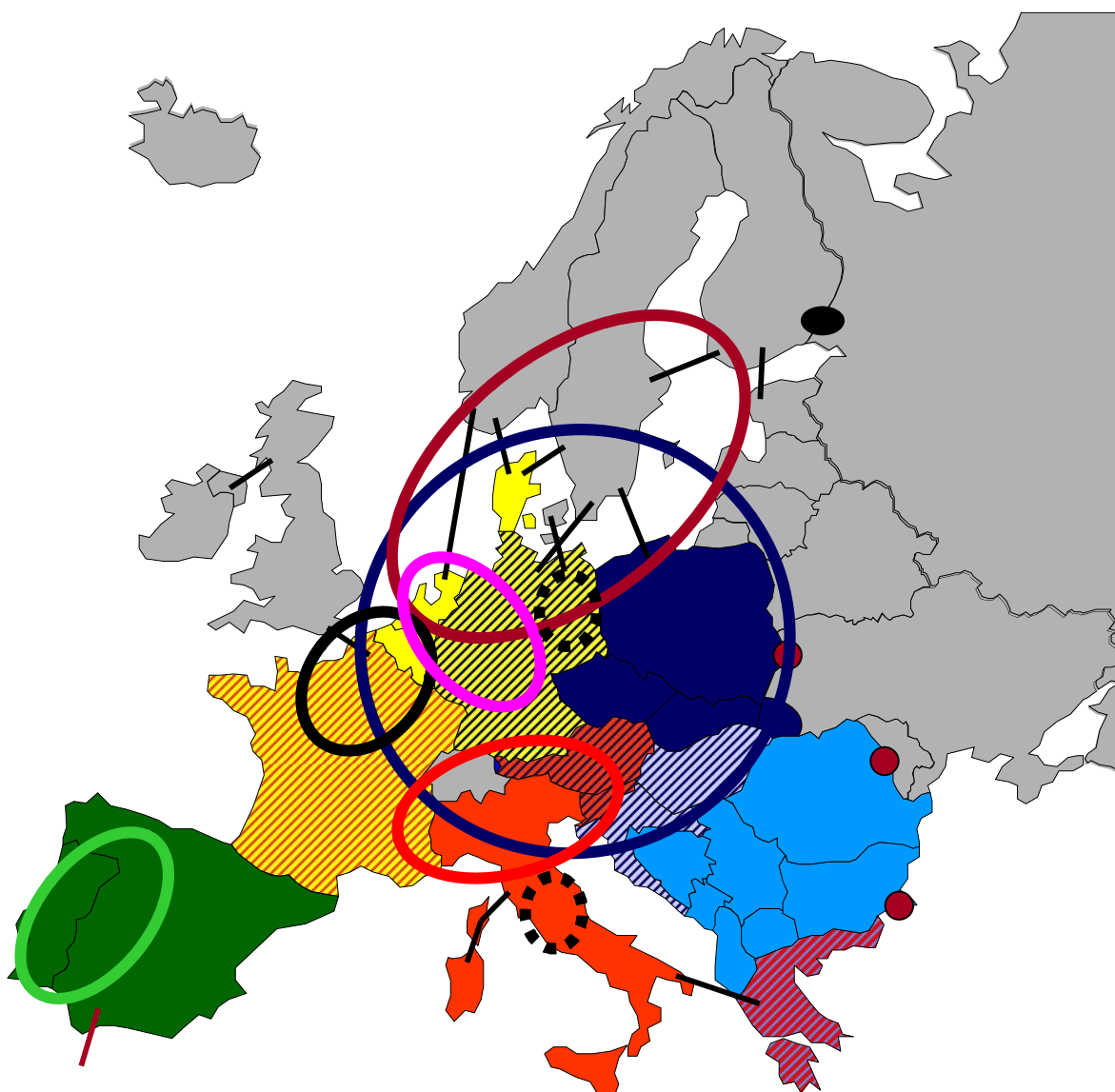
Patronat instytucjonalny: **Ministerstwo Gospodarki**

Partnerzy strategiczni: **Dalkia Polska, FORTUM Power and Heat Polska, Globema, Katowicki Holding Węglowy, Landis+Gyr, PGNiG, RWE Polska, SPEC, TAURON Polska Energia, Towarowa Giełda Energii, Wartsila Polska**

Patronat medialny: **Czysta Energia, Ecomanager, Energia i Budynek, Nowa Energia**

Liczba uczestników konferencji: **266 osób**

Wniosek z konferencji: **Zarówno Polska, jak i pozostałe kraje regionu Europy Środkowo-Wschodniej, są jednak słabo przygotowane do tej perspektywy, zwłaszcza od strony infrastrukturalnej. Podstawową barierą, o której dyskutowano podczas konferencji jest brak transgranicznych linii przesyłowych o mocy wystarczającej, by można było mówić o integracji oraz brak wystarczających środków na niezbędne inwestycje.**

Regionalne inicjatywy Operatorów Systemów Przesyłowych w zakresie usprawnienia zarządzania pracą połączonych systemów RGCE.

Legenda:

Regiony ERGEG (wyznaczanie i alokacja zdolności): SWE, CWE, CEE CSE, poza EU: SEE

Dobrowolne inicjatywy OSP (planowanie operacyjne/ruch): Iberia, Pentalateral, SSC, CORESO, ENTSOE VRG Northern Europe, TSO Security Cooperation

STRESZCZENIE KONFERENCJI

Uczestnicy dyskusji próbowali znaleźć odpowiedzi na cztery strategiczne pytania: czy jesteśmy bezpieczni? czy jesteśmy zintegrowani? czy jesteśmy innowacyjni? czy jesteśmy zdeterminowani i gotowi do stworzenia regionalnego rynku energii? Wiele emocji wzbudził temat wiodący obrad, poświęcony perspektywom stworzenia ponadnarodowego rynku energii w środkowo-wschodniej Europie. Podczas konferencji analizowano koncepcję „market coupling”, czyli łączenia krajowych rynków energii w regionalne, a w niedalekiej perspektywie w jeden rynek, obejmujący wszystkie państwa członkowskie UE. Zgodnie z wytycznymi mapy drogowej, przyjętej w tej sprawie przez Komisję Europejską, zręby takiego wspólnego rynku energii mogłyby powstać już w 2015 r.

Czy jesteśmy bezpieczni? Polityka i zasady działania rządzące rynkiem energii elektrycznej

Konferencję otworzył **Waldemar Pawlak**, wicepremier i minister gospodarki. W kwestii regionalnego rynku energii wicepremier potwierdził, że podczas prezydentury polskiej rozwój transgranicznych sieci elektroenergetycznych będzie jednym z priorytetów naszej polityki w UE. Następnie Pawlak wspominał o działaniach rządu w zakresie promowania gospodarki niskoemisyjnej. W opinii wicepremiera mimo, że wdrażanie działań niskoemisyjnych jest kosztowne, w dłuższej perspektywie mogą one pozytywnie oddziaływać na rozwój gospodarczy, co potwierdza także polski przykład. – *W ciągu ostatnich 20 lat zredukowaliśmy emisję o ok. 30 proc., a jednocześnie PKB wzrosło nam o ok. 50 proc.* – zauważył. Szef resortu gospodarki przypomniał o powołanej 21 października 2009 r. Społecznej Radzie Narodowego Programu Redukcji Emisji. W jej skład wchodzi eksperci, autorytety świata nauki i techniki. – ***W Ministerstwie Gospodarki wspólnie z Radą przygotowujemy „Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej”*** – powiedział wicepremier (wrócił do tego tematu podczas otwartego posiedzenia Rady, które odbyło się bezpośrednio po konferencji Power Ring). – *Chcemy zidentyfikować najbardziej korzystne finansowo działania zmniejszające emisję gazów cieplarnianych we wszystkich obszarach działalności państwa* – zaznaczył. – *W pracach nad Programem wykorzystamy także wnioski z raportu Banku Światowego, który będzie opublikowany pod koniec stycznia* – dodał. Następnie głos zabrał prof. **Michał Kleiber**, wiceprzewodniczący Społecznej rady Narodowego Programu Redukcji Emisji, który poinformował, że zadaniem Rady jest wypracowanie programu optymalizacji kosztów redukcji emisji. – *W Zielonej Księdze zidentyfikowaliśmy bariery, jakie są w kwestii redukcji emisji w poszczególnych obszarach gospodarki. Podkreśliśmy znaczny stopień dekapitalizacji majątku infrastrukturalnego. Naszym zdaniem do 2030 roku Polska powinna zainwestować w infrastrukturę 320 mld euro (16 mld euro rocznie). Sama energetyka powinna wydać 100 mld euro* – mówił Kleiber. W pierwszej części konferencji, która poświęcona była polityce i zasadom rządzącymi rynkiem energii elektrycznej **Tomasz Dąbrowski**, dyrektor Departamentu Energetyki z Ministerstwa Gospodarki przybliżył działania rządu w kwestii bezpieczeństwa energetycznego do 2020 roku. Potwierdził, że **celem podstawowym Polski jest osiągnięcie unijnego planu energetyczno-klimatycznego 3x20**. Rządowa strategia rozwoju energetyki i zapewnienia związanego z tym bezpieczeństwa dla kraju zakłada dywersyfikację źródeł i sposobów wytwarzania energii m.in. poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej i zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w produkcji. Dąbrowski przekonywał także, iż udział węgla będzie się zmniejszał w tzw. miksie

energetycznym. – W zakresie globalnego zużycia węgla poziom się nie zmieni. Jednak wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną pokryjemy właśnie z OZE i energetyki jądrowej – powiedział.

Z kolei **Bartłomiej Gurba** z Dyrekcji Generalnej ds. Energii w Komisji Europejskiej podkreślił, że kluczowa w zakresie osiągnięcia celów polityki energetycznej Unii Europejskiej tj.: konkurencyjnych cen energii, bezpieczeństwa dostaw oraz zrównoważonym rozwoju, kluczowa jest pełna implementacja trzeciego pakietu liberalizacyjnego. Pozwala ona na stworzenie takich regulacji, które nie będą dyskryminować podmiotów na rynku energetycznym, a powstające rynki energii będą funkcjonowały bez żadnych barier. – *Dostrzegamy konieczność zwiększenia inwestycji w nowe połączenia transgraniczne, rozwój tzw. sieci inteligentnych, rozdział własnościowy operatorów, swobodny dostęp stron trzecich do sieci* - mówił. Podkreślił też, że Dyrekcja Generalna ds. Energii będzie w 2011 roku koncentrować się na wzmocnianiu wewnętrznego rynku energetycznego UE, bezpieczeństwie dostaw gazu, rozwoju OZE, wdrożeniu pakietu infrastrukturalnego dla energetyki (w latach 2011-2015), wdrożeniu nowego planu działań w zakresie efektywności energetycznej. – *Stworzymy też mapy drogowe do 2050 roku dla energetyki* - dodał. Gurba przypomniał też, że Komisja Europejska zażądała od Polski, a także większości innych państw UE, pełnego wdrożenia unijnych przepisów o gazie i energii elektrycznej, które gwarantują jednolity unijny rynek energii oraz rzeczywisty wybór dostawców przez konsumentów. Mają one zapewnić nie tylko konkurencyjność na rynku, ale też bezpieczeństwo dostaw. **Gunnar Lundberg**, przewodniczący Komitetu ds. Rynków Energii Elektrycznej EURELECTRIC a zarazem wiceprezes ds. regulacji Vattenfall zwrócił uwagę, że integracja rynków energii poszczególnych krajów w UE jest niezbędna, aby zmniejszyć obciążenia związane z realizacją pakietu klimatyczno-energetycznego. Stwierdził też, że Polska nie jest przygotowana na udział w jednolitym rynku energii. – *Macie słabo rozwinięte połączenia transgraniczne. Wciąż małe jest zaangażowanie Polski w połączenie z Litwą. Dlatego nie prędko powstanie regionalny rynek energii w tej części Europy* – mówił. Podał, że integracja rynku energii krajów basenu Morza Bałtyckiego zakończy się w 2011 r. (Szwecja, Niemcy, Dania, Norwegia, Finlandia, Estonia). Dodatkowo planowana jest jeszcze budowa interkonektora tzw. Nord Balt łączącego (700 MW) Szwecję z Litwą. **Grzegorz Onichimowski**, prezes zarządu TGE poinformował, przyznał rację Gunnarowi Lundbergowi, że Polska nie jest przygotowana na stworzenie regionalnego rynku energii. – *Nie uda tego się zrobić bez wsparcia polityków* – stwierdził. Poinformował też, że Towarowa Giełda Energii zapytała Urząd Regulacji Energetyki (URE), czy sprzedaż energii elektrycznej na rynku energii Giełdy Papierów Wartościowych oznacza wypełnienie obowiązku zawartego w art. 49a prawa energetycznego, czy też nie. Ten artykuł zobowiązuje wytwórców m.in. do sprzedaży nie mniej niż 15 proc. energii wytworzonej w danym roku przez giełdę towarową lub na rynku regulowanym w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Realizację obowiązku wynikającego z art. 49a kontroluje Urząd Regulacji Energetyki i ten zapytał Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) o opinię w sprawie, o którą pytała Towarowa Giełda Energii. URE otrzymał już z KNF pismo dające odpowiedź na pytanie, czy sprzedaż prądu na rynku energii uruchomionym przez GPW oznacza wypełnienie obowiązku sprzedaży w rozumieniu art. 49a prawa energetycznego, czy nie. Odpowiedź KNF jest negatywna. Był to jeden z istotnych punktów dyskusji na konferencji Power Ring 2010. Poruszył go także prezes URE, Marek Woszczyk. **Paweł Olejarnik**, starszy analityk ds. energetycznych w Międzynarodowej Agencji

Energetycznej podkreślił, że kształtując rynek energii w UE trzeba uwzględnić to, co dzieje się na rynkach azjatyckich, których potrzeby na surowce energetyczne stale wzrastają. - Spodziewamy się, że cena ropy, która wynosiła średnio 66 dol. baryłkę w 2009 r., wzrośnie do 99 dol. w 2020 roku, następnie osiągnie poziom 113 dol. w 2035 r. Dlatego nasze bezpieczeństwo energetyczne będzie bardzo zależało nie tylko od dywersyfikacji dostaw ropy, ale także od samej ceny (...) Uważamy, że obecnie dochodzi do bardzo poważnej rewolucji, jeżeli chodzi o rynek gazu, dlatego MAE planuje w połowie przyszłego roku opublikowanie raportu, w którym zadamy pytanie, czy wracamy do złotego wieku gazu – mówił Olejarnik. - **W 2009 r. mieliśmy aż 130 mld m sześć. nadpodaży gazu na rynku. Przewidujemy, że w 2011 r. ta nadpodaż osiągnie 200 mld m sześć.** W związku z pozyskaniem gazu z łupków w USA cena tego surowca spadała w ciągu 1,5 roku o połowę. Naszym zdaniem ceny gazu nie będą wzrastać, a to spowoduje, że opłacalność budowy OZE i CCS będzie radykalnie spadać – mówił Olejarnik. **Jerzy Niewodniczański** przewodniczący Grupy Roboczej ds. Bezpieczeństwa i Paliw Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji w swojej wypowiedzi podkreślił, że rozwój polskiej elektroenergetyki przy jednoczesnym spełnieniu wymagań ekologicznych nie jest możliwy bez energetyki jądrowej. **W warunkach polskich elektrownia jądrowa może być jedynym zero emisyjnym systemowym źródłem energii elektrycznej.** - *Polska jest otoczona wieńcem krajów eksploatujących lub/i budujących elektrownie jądrowe: nasi bezpośredni sąsiedzi eksploatują 83 bloki jądrowe, w budowie jest dalszych 15 bloków, w bezpośrednim sąsiedztwie Polski planowana jest budowa kolejnych 14 – 20 bloków* – mówił Niewodniczański. Obecny stan prawa polskiego w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, umożliwia przygotowanie i podjęcie budowy elektrowni jądrowej w Polsce. Najpilniejszym zadaniem administracji rządowej, zdaniem Niewodniczańskiego, jest: przygotowanie zaplecza kadrowego oraz szeroki program informacji i edukacji społecznej w celu zapewnienia poparcia programu przez społeczeństwo. **Gunnar Lundberg**, przewodniczący Komitetu ds. Rynków Energii Elektrycznej EURELECTRIC w dyskusji podkreślił, że **nie ma możliwości stworzenia globalnego rynku CO2. Trudno będzie też Europie zmniejszyć emisje do 30 proc.** – *Wiele krajów nie akceptuje pakietu klimatyczno-energetycznego. Uważam jednak, że korzyścią dla gospodarki z wdrożenia pakietu będą inwestycje w niskoemisyjne technologie* – stwierdził. **Ireneusz Filarski**, EDF Polska podkreślił, że nie zapewnimy bezpieczeństwa energetycznego bez rozwijania nowych mocy. - *Dobrym rozwiązaniem dla Polski jest rozwój kogeneracji, ale na razie niewiele projektów weszło w stan realizacji. Nieunikniona jest większa dywersyfikacja paliwowa* - mówił. Ireneusz Filarski przypomniał o znaczącym udziale polskich spółek z Grupy EDF w produkcji tzw. zielonej energii. – *W 2010 r. nasza elektrownia (ERSA) i elektrociepłownie wyprodukowały łącznie 1,3 TWh energii elektrycznej z biomasy* - dodał Filarski. Jego zdaniem bardzo ważne będzie wprowadzenie w życie programu energetyki jądrowej gdyż ta technologia ma bardzo wiele zalet dla Polski. - *Elektrownie jądrowe o łącznej mocy 6 GW, jak to jest planowane, pozwolą na uniknięcie emisji 40 Mt CO2, co przy cenach CO2 na poziomie 30 euro za tonę, da oszczędności rzędu 1,2 miliarda euro rocznie* - podkreślił. Na zakończenie tej sesji konferencyjnej **Bernard Błaszczyk**, podsekretarz stanu w Ministerstwie Środowiska przyznał, że Komisja Europejska i część krajów przekonuje, że UE powinna iść krok dalej i zredukować emisję CO2 o 30 proc., ponieważ w kryzysie nie będzie to kosztowne. Zdaniem ministra Polski na to nie stać. - **Unia Europejska promuje radykalne, jednolite dla wszystkich państw UE podwyższenie poziomu redukcji emisji. To dla Polski jest dość**

trudne, ponieważ średnie zużycie węgla do produkcji energii elektrycznej w całej UE wynosi 18 proc., podczas gdy w Polsce jest to 95 proc.. Dlatego dalsze wyśrubowanie zobowiązań przez Komisję Europejską jest dla Polski bardzo trudne do przyjęcia. Doceniając propozycję Connie Hedegaard, komisarz UE ds. klimatu, zanim podejmiemy decyzje dotyczące wszystkich krajów, musimy znać konsekwencje nowych zobowiązań dla gospodarek państw członkowskich Unii. Musimy wiedzieć, czy zobowiązania innych krajów będą porównywalne do naszych zobowiązań. Na razie w obecnym kształcie propozycji przyjęcie ich przez Polskę i kilka innych krajów nie jest możliwe – mówił.

Czy jesteśmy zintegrowani? System przesyłowy i dystrybucyjny Europy Środkowo-Wschodniej

Robert Paprocki, wicedyrektor Departamentu Zarządzania Systemem PSE Operator i przewodniczący grupy Skoordinowana praca systemów przy RGCE ENTSO-E (dawniej UCTE) podkreślił różnice, jakie występują pomiędzy potrzebami rozwoju systemu przesyłowego, a potrzebami rynku energii. – *Przykładem tego są tak zwane przepływy karuzelowe (lub kołowe) wywoływane przez znaczne skupiska siłowni wiatrowych na obszarze północnych Niemiec. Objawiające się przepływem mocy z północy Niemiec przez obszar Polski do Czech i z powrotem na obszar Niemiec. Przepływy takie nie tylko obejmują obszar systemu danego kraju, ale mają charakter międzypaństwowy. W efekcie mogą powodować zwiększenie ryzyka awarii systemowej (np. kaskadowego wyłączania linii). Z tego powodu właściwe byłoby wzmocnienie potencjału wytwórczego na południu Polski. Tymczasem plany inwestycyjne z punktu widzenia rynku energii przewidują koncentrację nowych źródeł wytwórczych na północy kraju (np. elektrownie jądrowe) – mówił Paprocki. Wspomniał też o współpracy międzyoperatorskiej w ramach ENTSO-E (dawnie UCTE). - *PSE Operator sporządza europejską prognozę wystarczalności mocy wytwórczych, identyfikuje tzw. wąskie gardła, zwłaszcza w odniesieniu do zdolności transgranicznych - dodał. Polski operator reprezentuje interesy nie tylko naszego kraju, ale i w wyniku współpracy regionalnej państw w Europie Środkowo-Wschodniej – także partnerów z tego obszaru. PSE Operator wraz w dziesięcioma innymi OSP z Europy środkowej podjął „współpracę na rzecz poprawy bezpieczeństwa pracy połączonych systemów elektroenergetycznych” w tym regionie. Stosowna umowa w tym zakresie została podpisana 19 grudnia 2008 roku i powołała do życia regionalną grupę TSC. – **Tworzymy wspólne procedury i narzędzia. Chcemy, aby powstał spójny jednolity model funkcjonowania rynku, aby praca systemów była bezpieczna. Na razie stworzyliśmy wspólną platformę informatyczną służącą wymianie danych i prowadzeniu wspólnych analiz bezpieczeństwa w regionie** (w ramach tzw. usług rynku bilansującego dnia następnego, a potem dnia bieżącego) – stwierdził Paprocki. **Janusz Moroz** członek zarządu ds. handlu w RWE Polska podkreślił, że **slabością polskiego rynku energii są nierozwinięte moce udostępniane w ramach wymiany międzysystemowej.** - *Mimo że ceny Forward w Polsce są skorelowane z innymi rynkami, moce udostępniane w ramach wymiany międzysystemowej nie są wystarczające dla tradingu – mówił Moroz. Jego zdaniem techniczne możliwości przesyłu mocy nie są wystarczające i stanowią jedynie kilka procent rocznego zużycia energii w Polsce. Ponadto PSE Operator wykorzystuje połączenia transgraniczne dla technicznego zbilansowania polskiego systemu przesyłowego tak, więc oferuje moce przesyłowe jedynie na aukcjach dobowych (SPOT). - W okresie 2007 – 2010 PSE Operator nie udostępniał mocy przesyłowych***

na import w aukcjach rocznych. Moce przesyłowe na eksport były oferowane w 2010 (produkt BASE 2010 z wyłączeniem listopada) PSE Operator nigdy nie udostępniał mocy przesyłowych na import dla uczestników rynku w aukcjach miesięcznych. Przydzielono 95 proc. zaoferowanego wolumenu przeznaczonego na eksport. Niemniej jednak uczestnicy rynku nie wykorzystują w pełni zakupionego prawa przesyłu. Powód: spready cenowe między poszczególnymi rynkami – stwierdził. **Andrzej Sikora** prezes Instytut Studiów Energetycznych powiedział, że jednym z głównych celów integracji UE jest stworzenie jednego, zintegrowanego rynku europejskiego (brak barier, przejrzyste reguły konkurencji). Dlatego konieczna jest stopniowa liberalizacja rynków, które wcześniej były zamkniętymi, narodowymi rynkami o strukturze monopolistycznej (lub o ograniczonej konkurencji). Pozytywne efekty liberalizacji widoczne na rynku telekomunikacyjnym potwierdzają tezę, iż istnienie jednolitego, konkurencyjnego rynku w ramach UE ma sens. Dlatego też UE kładzie nacisk na rozwój rynku wewnętrznego, a szczególnie na stworzenie konkurencyjnego rynku gazu. Stąd trzecia już dyrektywa gazowa. Sikora podkreślił, że obecne zasady i środki nie zapewniają niezbędnych ram dla osiągnięcia celu, jakim jest właściwie funkcjonujący rynek wewnętrzny. Zasady dotyczące rozdziału prawnego i funkcjonalnego przewidziane w dyrektywie 2003/55/WE nie doprowadziły do skutecznego wydzielenia operatorów systemów przesyłowych. Przy wdrażaniu skutecznego rozdziału należy przestrzegać zasady niedyskryminacji między sektorem publicznym i prywatnym. W celu zapewnienia, zgodnie z zasadami rozdziału własności, niezależności (...), ta sama osoba nie powinna pełnić funkcji członka zarządów zarówno operatora systemu przesyłowego lub systemu przesyłowego, jak też przedsiębiorstwa prowadzącego działalność w zakresie produkcji lub dostaw. W pełni skuteczne oddzielenie działalności sieciowej od działalności w zakresie dostaw i produkcji powinno mieć zastosowanie (...) zarówno wobec przedsiębiorstw ze Wspólnoty, jak i tych spoza Wspólnoty. Jeżeli rynek wewnętrzny gazu ziemnego ma właściwie funkcjonować, organy regulacji energetyki powinny móc podejmować decyzje dotyczące wszelkich istotnych kwestii regulacyjnych oraz być w pełni niezależne (...). Gaz ziemny importuje się do Wspólnoty w coraz większym stopniu z krajów trzecich. Prawo wspólnotowe powinno uwzględniać właściwości gazu ziemnego, takie jak braki elastyczności wynikające z koncentracji dostawców, długoterminowe umowy oraz brak płynności na poziomie detalicznym. - **Nowymi elementami w dyrektywie są regulacje nakładające na OSP obowiązek współpracy transgranicznej oraz rozwoju giełd energii. TPA obejmuje również magazyny i LNG (a nie tylko OSP)** - mówił Sikora. **Ireneusz Łazor**, prezes zarządu IRGiT i wiceprezes zarządu TGE poinformował, że Giełda uruchomiła 15 grudnia 2010 r. market coupling na połączeniu kablowym Polska – Szwecja. Od początku br. TGE podjęła działania w celu uruchomienia, we współpracy z giełdami z regionu CEE oraz operatorami, projektu wdrożenia market coupling na połączeniach synchronicznych. **TGE wraz giełdami z Czech, Słowacji oraz Austrii współpracuje w projekcie, obejmującym rynkowe udostępnienie połączeń trans-granicznych w ramach regionu CEE.** Efektem prac ma być utworzenie mechanizmu market coupling obejmującego te kraje. - *Przeprowadzono wstępne rozmowy z litewską giełdą energii Baltpol na temat współpracy i wypracowania rozwiązań rynkowych typu market coupling na projektowanym połączeniu LitPol Link* – mówił Łazor. **Zygmunt Maciejewski** przewodniczący Grupy Roboczej ds. Sieci, Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji podkreślił znaczne niedoinwestowanie krajowej sieci przesyłowej w porównaniu z europejską siecią przesyłową najwyższych napięć. - *W planach rozwojowych*

krajowych sieci przesyłowych brakuje powiązań w relacji wschód – zachód. Nowe innowacyjne technologie (sieci inteligentne) nie ułatwią integracji rynków energii jeżeli nie będzie zmodernizowana i rozbudowana w dostatecznym stopniu krajowa sieć przesyłowa wysokich i najwyższych napięć oraz sieci rozdzielcze i dystrybucyjne - mówił. Maciejewski stwierdził, że należy stosować nowe rozwiązania w budowie i modernizacji linii 400 kV. Uwaga ta dotyczy stosowania nowoczesnych wysokotemperaturowych przewodów wiązkowych z 4 przewodami na fazę zamiast stosowanych dotychczas 2 a ostatnio 3 przewodów na fazę. Większa liczba przewodów w wiązce zwiększa możliwości przesyłowe linii, zmniejsza straty przesyłu, zwiększa stabilność i niezawodność pracy systemu elektroenergetycznego. Jego zdaniem korzyści wynikające ze stosowania większej liczby przewodów w wiązce są znaczne. - *System elektroenergetyczny powinien być elastyczny aby umożliwić swobodny obrót rynkowy mocą i energią. Należy zatem stosować i wykorzystać urządzenia FACTS, które służą do maksymalnego wykorzystania istniejącej infrastruktury krajowego systemu elektroenergetycznego* - mówił. FACTS, tzw. „elastyczne systemy przesyłowe prądu przemiennego”, są to urządzenia energoelektroniczne sterowane tyrystorami dużych mocy, które umożliwiają: maksymalne wykorzystanie możliwości przesyłowych istniejących linii przesyłowych, sterowanie przepływami mocy czynnej w kraju i w wymianie międzynarodowej, regulację napięcia i przesyłu mocy biernej, poprawę stabilności napięciowej, lokalnej (statycznej), globalnej (dynamicznej), poprawę tłumienia procesów przejściowych w stanach po zakłóceńowych, poprawę efektywności ekonomicznej. - *Są to nowoczesne innowacyjne urządzenia mające, ze względu na swoje właściwości, duży wpływ na skuteczną integrację rynków energii* – dodał. Maciejewski podkreślił też, że należy przyspieszyć termin ustalenia miejsca lokalizacji pierwszej krajowej elektrowni jądrowej. - *Budowa linii elektroenergetycznych wyprowadzająca moc z elektrowni jądrowej do systemu może okazać się trudniejsza niż wybudowanie elektrowni* - stwierdził. Z kolei **Konrad Purchała** doradca zarządu PSE Operator i przedstawiciel Komitetu Rynku ENTSO-E powiedział, że **mało realne jest, aby w UE powstał wspólny rynek energii.** – *Raczej widzę możliwość tworzenia regionalnych rynków tworzonych w ramach podobnie działających systemów elektroenergetycznych poszczególnych krajów. W integracji tych rynków istotną rolę odgrywa prawidłowe funkcjonowanie obrotu energią na tzw. rynku dnia bieżącego, zapewnione zdolności przesyłowe i prawidłowo funkcjonujące aukcje typu Flow-Based* – mówił Purchała. Jego zdaniem we wszystkich tych aspektach warunkiem niezbędnym jest kompatybilność systemów tworzących regionalny rynek energii.

Czy jesteśmy innowacyjni? Odnawialne źródła energii, źródła rozproszone, gaz, inteligentne systemy elektroenergetyczne

Zbigniew Kamieński wicedyrektor Departamentu Rozwoju Gospodarki w Ministerstwie Gospodarki poinformował, że resort będzie się koncentrował w polityce energetycznej na rozwoju energetyki jądrowej, kogeneracji, OZE i tzw. sieciach inteligentnych. – *Mamy gotowe regulacje prawne i strategię – Innowacyjna gospodarka* – mówił. Kamieński poinformował też, że resort przygotowuje Narodowy Program Gospodarki Niskoemisyjnej, w którym przewiduje się odejście od współspalania biomasy, a szczególnie drewna. – *Chcemy, aby było większe wykorzystanie biomasy rolniczej oraz odpadów spalanych w oparciu o nowe technologie, przygotowujemy też warunki prawne dla inwestycji w energetykę wiatrową na morzu* – dodał. Podczas konferencji **Marek Woszczyk**, prezes Urzędu

Regulacji Energetyki podał, że URE przygotowuje dokument dotyczący inwestycji w sieci elektroenergetyczne. Ma on być opublikowany przez regulatora w najbliższych tygodniach i zawierać stanowisko urzędu w sprawie wynagradzania inwestycji w aktywa typowe dla inteligentnych sieci. - *Chcemy, aby tego typu inwestycje były wynagradzane w wyższym stopniu niż standardowa stopa zwrotu z inwestycji sieciowych* - zadeklarował Woszczyk. Nowe rozwiązania, według uzyskanych informacji, miałyby być zastosowane po raz pierwszy przy ustalaniu taryf dla dystrybutorów energii elektrycznej i operatora systemu przesyłowego na 2012 rok. Urząd Regulacji Energetyki przygotowuje dokument dotyczący inwestycji w sieci elektroenergetyczne. Ma on być opublikowany przez regulatora w najbliższych tygodniach i zawierać stanowisko urzędu w sprawie wynagradzania inwestycji w aktywa typowe dla inteligentnych sieci. **Artur Lorkowski**, zastępca dyrektora Departamentu Polityki Ekonomicznej z Ministerstwa Spraw Zagranicznych podkreślił, że Polska szczególnie musi przygotować się podczas swojej prezydencji w UE na wyzwania związane z pakietem klimatyczno-energetycznym. – ***Mamy zapóźnienia w kwestii liberalizacji rynku energii i gazu w stosunku do tzw. starych krajów UE. Integracja rynków energii jest nieunikniona. W 2012 r. mam zostać zaakceptowany przez członków UE Pakiet Infrastrukturalny. Naszym zadaniem jest dopilnować, aby potrzebne dla naszego kraju inwestycje znalazły się w tym dokumencie*** – mówił. Warunki rozwoju firm typu ESCO w Polsce zaprezentował **Andrzej Szymański prezes zarządu Landis+Gyr**. Firmy ESCO oferują usługi i podejmują działania w celu zmniejszenia kosztów energii dla klienta. Zajmują się finansowaniem przedsięwzięć prooszczędnościowych i ponoszeniem ryzyka zwrotu z inwestycji poprzez rozliczanie wydatków inwestycyjnych na poczet przyszłych oszczędności w rachunkach klienta. Jest to formuła doskonale znana w Europie, gdzie działania skierowane są szczególnie do organizacji państwowych i non - profit. Istnieją odpowiednie akty prawne pozwalające na realizację takich przedsięwzięć, szczególnie w budownictwie. Projekty możliwe do realizacji w formule ESCO w Europie to m.in. termomodernizacja, audyty energetyczne, modernizacje systemów grzewczych, wodno – kanalizacyjnych i wentylacyjnych, świadectwa energetyczne, budynki pasywne. Wprowadzenie nowych regulacji umożliwiło powstanie formuły ESCO w obszarze elektroenergetyki. W ramach ESCO przedsiębiorstwa energetyczne mogą zaoferować m.in. wdrażanie systemów zarządzania obciążeniem czy modelowanie krzywych obciążenia. Nowością jest w tym zakresie system *smart grid*. Działania prooszczędnościowe będą wspierane przez regulacje związane z białymi certyfikatami. - ***W najbliższych latach będziemy mogli spodziewać się konsolidacji usług związanych ze zdalnym odczytem i obsługą danych pomiarowych różnych mediów. W tym zakresie przedsiębiorstwa energetyczne, a także odbiorcy będą mogli uzyskiwać oszczędności nawet do 40-50 proc. Formuła ESCO nie miałaby szansy zaistnienia gdyby nie świadomość klientów końcowych, z tego powodu jednym z głównych założeń smart grid jest uruchamianie świadomości odbiorców, co ma poskutkować zmniejszeniem zużycia energii*** – mówił Szymański. Według **Grzegorza Wiśniewskiego** prezesa Instytutu Energetyki Odnawialnej nakłady inwestycyjne na zieloną energię elektryczną i zielone ciepło wg nowych (przyrostów) mocy przewidzianych w KPD do 2020 r. wyniosą 23 mld euro - *Nie uwzględniono tutaj współspalania biomasy z węglem w elektrowniach. Dodatkowo nakłady na zwiększenie zdolności produkcyjnych biopaliw ok. 4 mld Euro* - mówił. Wiśniewski podkreślił, że koszty z OZE będą spadać, jeśli tych źródeł energii będzie przybywać. – ***Moim zdaniem docelowo w energetycznym miksie energia pochodząca z OZE powinna być energią podstawową, a energia z elektrowni***

konwencjonalnych i jądrowych wyłącznie uzupełniającą. *Taki scenariusz dla swojego rynku założyły sobie Niemcy. Dlaczego nie mielibyśmy brać z nich przykładu – pytał retorycznie Wiśniewski. Tomasz Karaś, dyrektor Departamentu Strategii z PGNiG, przedstawił ocenę ekspertów spółki w zakresie możliwości pozyskiwania gazu z łupków. – Zasoby tego surowca w Polsce nie są dobrze rozpoznane. Moim zdaniem realnego wydobycia możemy spodziewać się za ok 8 do 10 lat. Tymczasem to jest czas, który powinniśmy poświęcić na poszukiwania w złożach konwencjonalnych. W kraju mamy 100 mld m sześć. gazu i 25 mln ton ropy naftowej w naszych udokumentowanych złożach. I to możemy wydobyć. Problem CO2 też możemy rozwiązać poprzez składowanie tego gazu w istniejących niezagospodarowanych kawernach* – mówił Karaś. Dyrektor Karaś podkreślił też dużą rolę PGNiG w tworzeniu tzw. rezerwowych mocy szczytowych w oparciu o bloki parowo-gazowe. – *Brakuje nam takich źródeł* – stwierdził. Z kolei **Mikko Syrjänen** dyrektor Działu Doradztwa Wärtsilä Corporation stwierdził, że przepisy ochrony środowiska i emisji NOx oraz CO2 stają się coraz bardziej rygorystyczne. Wärtsilä oferuje konkurencyjne rozwiązania, które prowadzą do zwiększonej operatywności, lepszego spełniania wymogów ochrony środowiska, a dla klientów redukcji kosztów w całym cyklu użytkowania systemów energetycznych. Spółka przewiduje dalszy rozwój OZE w Polsce, a szczególnie wzrost mocy w farmach wiatrowych. **Paweł Lech** kierownik Działu Rozwiązań i Projektów Teleinformatycznych z Polkomtel zaprezentował Cyfrowy System Łączności Dyspozytorskiej CDMA dla energetyki. - *To sieć telekomunikacyjna z dedykowanymi zasobami (urządzenia telekomunikacyjne, zasoby radiowe, transmisja), niezależna od istniejących sieci Polkomtel. Pozwala między innymi zrealizować potrzeby bezpieczeństwa energetycznego w zakresie usługi łączności dyspozytorskiej oraz transmisji dla celów technologicznych (Smart Grid/Smart Metering). Sieć CDMA jest siecią o zasięgu ogólnopolskim i jest budowana przez Polkomtel w sposób umożliwiający zapewnienie oczekiwanego poziomu SLA* – mówił. Z kolei **Leszek Drogosz** dyrektor Biura Infrastruktury Urzędu m.st. Warszawy poinformował, że władze metropolii planują ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o 20 proc. – *Planujemy m.in. dwukrotnie zwiększyć inwestycje, które pozwolą nam zwiększyć efektywność energetyczną. Planujemy też realizację własnych projektów energetycznych głównie w OZE (wykorzystanie m.in. biogazu z wysypisk)* – mówił.

Czy jesteśmy zdeterminowani, aby przejść do w pełni funkcjonującego regionalnego rynku energii

Przemysław Zaleski wiceprezes ds. handlowych w Enea-Operator, wiceprzewodniczący Grupy Roboczej ds. Energetyczno – Technologicznych dla Źródeł Systemowych SRNPRES przedstawił istotne daty dla budowy regionalnego rynku energii.

- 7 grudnia 2009 - Wicepremier, minister gospodarki Waldemar Pawlak oraz ministrowie ds. gospodarki Austrii, Czech, Niemiec, Węgier, Słowacji i Słowenii podpisali w Brukseli *Memorandum o współpracy w zakresie regionalnego rynku energii elektrycznej w Europie Środkowo-Wschodniej*. Celem inicjatywy jest zapewnienie wsparcia na rzecz dalszej integracji rynku energii elektrycznej w naszym regionie. Forum Europy Środkowo-Wschodniej ds. rynku energii elektrycznej ma na

celu realizację zapisów art. 6 i 38 dyrektywy 2009/72/WE i art. 12 rozporządzenia (WE) 714/2009

- 18 lutego 2010 TGE, EXAA i PXE podpisały *Memorandum o współpracy w zakresie stworzenia i rozwoju regionalnego rynku energii elektrycznej w Europie Środkowo-Wschodniej opartego o Market Coupling*

- 13 grudnia 2010 - Komisja Europejska przedstawiła nową koncepcję regionalnej współpracy energetycznej między krajami Unii Europejskiej. W dokumencie „*Przyszła rola Inicjatyw Regionalnych*” zaproponowano plan działań do 2015 r., którego realizacja ma się przyczynić do efektywniejszego zintegrowania rynku energii w Europie.

Zdaniem Zaleskiego istotne dla budowy regionalnego rynku energii jest powołanie Forum Florenckiego. Porozumienie Florenckie przyjęło podział, według którego Polska znalazła się w dwóch rynkach regionalnych: *w regionie środkowo-wschodnim z rynkami: niemieckim, austriackim, czeskim, słowackim, węgierskim i słoweńskim oraz regionie północnym wraz z rynkami skandynawskim, duńskim i niemieckim. Zaakceptowano model docelowego, europejskiego rynku energii elektrycznej wraz z wstępną mapą drogową wdrożenia wspólnego rynku we wszystkich krajach Unii Europejskiej powiązanego mechanizmem market coupling do 2015 roku - Zaakceptowano propozycję prowadzenia dalszych prac związanych z rozwojem wspólnego, europejskiego rynku energii elektrycznej wraz z określeniem 3-ch projektów wdrożeniowych: „Europejskiej koncepcji wyznaczania trans-granicznych zdolności przesyłowych”, „Docelowego modelu rynku dnia bieżącego”, „Ramowych założeń dla market coupling w odniesieniu do rynków dnia następnego” będących podstawą wdrożenia wspólnego, europejskiego market coupling pomiędzy poszczególnymi krajami Unii Europejskiej do 2015 roku – mówił Zaleski.* Prof. **Krzysztof Żmijewski** sekretarz generalny Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji powiedział, że uruchomienie prawdziwego, konkurencyjnego rynku jest podstawowym sposobem długofalowego utrzymania cen energii na optymalnym poziomie będącym rzeczywistą wypadkową uzasadnionych kosztów energetyki i niezbędnych potrzeb gospodarki. W wolnorynkowej gospodarce żaden sektor nie może funkcjonować jako socjalistyczna enklawa. Za niezbędne działania na rzecz stworzenia prawidłowo funkcjonującego rynku energii profesor uznał przede wszystkim: uruchomienie efektywnego rynku usług systemowych w tym zarządzania mocą bierną i stabilizacji napięć; wzmocnienie i rozszerzenie obrotu giełdowego na rynku energii elektrycznej; wprowadzenie rynkowych mechanizmów wsparcia dla działalności inwestycyjnej (i wykorzystanie ich do likwidacji pozostałości KDT) – tzw. tęczowa certyfikacja; dla sieci ustanowienie regulacji typu „zwrot na kapitale” z przejściem do metody „pułapu cenowego”. Żmijewski stwierdził też, że **konstrukcja systemu wsparcia OZE nie zapewnia obecnie pełnej efektywności a sprzedaż świadectw pochodzenia nie jest kierowana do inwestorów i nie wspiera tworzenia nowych mocy.** Beneficjentami tego systemu są natomiast zamortyzowane elektrownie wodne i współpalające biomasę w paleniskach tradycyjnych elektrowni kondensacyjnych. – *System ten finansuje przedsięwzięcia o niskim koszcie eksploatacji, generując nieuzasadnione zyski (windfall profit). Finansuje inwestycje niskokapitałowe w takim samym stopniu jak wysokokapitałochłonne – podkreślał Żmijewski.* Właściwym rozwiązaniem zdaniem profesora byłoby wprowadzenie dwóch mechanizmów wsparcia (w ramach jednego „koloru”) – puli inwestycyjnej (emitowanej w krótkim okresie 3 – 5 lat) oraz puli eksploatacyjnej wyrównującej szczególnie szerokie koszty eksploatacji (np. biomasy); przebudowa systemu certyfikacji z wprowadzeniem podkategorii

certyfikatów inwestycyjnych (dla nowych źródeł); regularny i w pełni kontrolowany dopływ środków inwestycyjnych o najniższym możliwym koszcie kapitału – w istocie bliskim zeru; certyfikaty inwestycyjne powinny mieć ograniczony zasięg czasowy, a certyfikaty eksploatacyjne powinny być regulowane z uwzględnieniem wzrostu rynkowej ceny energii; certyfikaty powinny być przydzielane w wyniku aukcji pierwotnej (emisyjnej); *feed-in tariff* dla prosumentów (tzn. małych konsumentów produkujących). **Piotr Bonisławski** associate director Kreab&Gavin Anderson przedstawił Europejski Pakiet Inwestycji w Infrastrukturę Energetyczną. - Od roku mamy nową sytuację na rynku,. Otóż **Komisja Europejska może wymusić na krajach członkowskich działania w zakresie inwestycji sieciowych**. Nową podstawę prawną stanowi Traktat Lizboński Artykuł 194: promocja połączeń sieci energetycznych. Celem głównym do osiągnięcia w tym Pakiecie to oprócz celów klimatycznych są przede wszystkim wspólny rynek i bezpieczeństwo dostaw. Wyodrębnione zostaną też projekty ponadeuropejskie. W sumie planuje się wydać na realizację tzw. pakietu infrastrukturalnego 200 mld euro na zasadzie 50 proc. dofinansowania do podjętych przez poszczególne kraje inwestycje – mówił Bonisławski. **Marek Kulesa** dyrektor Biura Towarzystwa Obrotu Energią zastanawiał się czy determinacja do stworzenia regionalnego rynku energii jest wystarczająca. – *Mam wątpliwości* – mówił. – *Zniechęca mnie przykład, z jakim mozołem budujemy wewnętrzny rynek energii. Jak widać bez specjalnych pozytywnych perspektyw dla odbiorców. Wciąż mamy wiele problemów do rozwiązania. Przede wszystkim tzw. wąskie gardła w wymianie międzysystemowej. A inwestycji, o których mówi się od lat, wciąż nie widać. Gdyby inwestycje w sektorze rozwijały się tak szybko jak handel energią, to nie mielibyśmy z rynkiem tyle problemów, co mamy teraz* – dodał. Zdaniem Kulesy pozostaje także odpowiedź na jedno zasadnicze pytanie; czy mający powstać regionalny rynek energii pójdzie w kierunku rynku regulowanego czy zliberalizowanego. Dla spółek obrotu, które żyją z handlu energią to ważna kwestia. **Maciej Stańczuk** prezes zarządu WestLB Bank Polska podkreślił, że wiarygodność kredytowa polskiego sektora energetycznego jest niska. – *Firmy te nie mają takiej zdolności kredytowej, która pozwoliłaby im realizować inwestycje. W tej sytuacji obserwujemy na rynku postępującą konsolidację, która rzekomo ma zapewnić temu sektorowi zdolność kredytową. Obserwujemy też, że projekty inwestycyjne ujęte w prospektach emisyjnych wielu spółek energetycznych nie są realizowane. To oczywisty sygnał dla rynku. W mojej opinii uwzględniając skonsolidowany zysk 4 grup energetycznych, sektor ten może liczyć na 27 mld euro kredytu bankowego. A wartość potrzeb inwestycyjnych jest o wiele większa* – mówił Stańczuk. Podkreślił też, że koszty obsługi tego kredytu będą duże, co spowoduje, że kolejne kredyty nie będą udzielane. – *Z finansowania pozabilansowego elektroenergetyka mogłaby pozyskać na inwestycje dodatkowo 10 mld euro. Część środków można też uzyskać z funduszy infrastrukturalnych. Ale to wciąż mało w skali potrzeb* – dodał.

Otwarte posiedzenie Społecznej Rady Narodowego Programu Emisji

Do wyjątkowego zainteresowania tegoroczną edycją konferencji przyczyniło się wydarzenie wieńczące obrady, czyli uroczyste posiedzenie Społecznej Rady Narodowego Programu Redukcji Emisji (SPNPRED), z udziałem Waldemara Pawlaka, Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Gospodarki oraz prof. Jerzego Buzka, Przewodniczącego Rady, Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego. Spotkanie było okazją do podsumowania dotychczasowych działań Rady, przedstawienia

opracowanej „Zielonej Księgi” oraz map drogowych NPRe, a także omówienia stanu prac nad „Białą Księgą”. Podsumowując tegoroczną pracę Rady prof. **Jerzy Buzek**, zwrócił uwagę na potrzebę zmiany technologii wykorzystywania węgla, aby rozwijać gospodarkę niskoemisyjną. – *Potrzebujemy dobrych regulacji, które umożliwiłyby szybkie i sprawne inwestowanie w energetyce* – podkreślił.

Raport przygotował: Krzysztof Kochanowski, dyrektor ds. komunikacji strategicznej Procesy Inwestycyjne Sp. zo.o., Email: krzysztof.kochanowski@proinwestycje.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone. Prawa do używania, kopiowania i rozpowszechniania wszystkich danych dostępnych w Raporcie podlegają w szczególności przepisom Ustawy z dnia 04.02.1994 r. o Prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 z późn. zm.).